

ПОЕЗИЈА КАО НАСТАВНО СРЕДСТВО У ПРЕДАВАЊУ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Дарка Хербез
Пловдивски универзитет „Паусиј Хилендарски“

POETRY IN TEACHING SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Darka Herbez
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

The aim of this study is to point out the possibility of applying poetry in teaching Serbian as a foreign language at the Department of Slavic Studies at the University of Plovdiv. The use of poetry in teaching Serbian language has proved to be an interesting and useful teaching tool that improves the educational process and increases the motivation of the students.

Key words: poetry, Serbian as a foreign language, methodology

1. Увод

У овом раду указује се на употребу поезије као наставног средства у настави српског као страног језика на Катедри за славистику Универзитета „Пајсије Хиландарски“ у Пловдиву. Показало се да увођење поезије у наставу обогаћује садржај, даје могућност усвајања страног језика на интересантан начин, те даје увид у књижевност народа чији се језик учи. Употреба поезије у настави српског као страног језика показала се као занимљиво и корисно наставно средство које побољшава наставни процес и повећава мотивацију студената.

У раду ћемо показати како се поезија може искористити као дидактичко средство у настави српског као страног језика од почетног до високог нивоа. Неки лингвисти истичу да се примјена књижевног текста у настави језика готово сасвим изгубила. Неријетко за разлог тог губитка наводе нове наставне методе.

Наше искуство показало је позитиван ефекат увођења поезије у наставу. С обзиром на то да је циљ наставе оспособљавање студената

за језичку комуникацију и овладавање различитим садржајима, сматрамо да је корисно укључити и књижевне текстове у наставу. Наравно, ти текстови морају бити пажљиво одабрани и прилагођени језичком нивоу студената. Ниво А1 требало би да обухвата елементарно познавање ријечи и израза, ниво А2 требало би да обухвата лексичко знање које је довољно за обављање комуникацијских задатака, нивои В1 и В2 требало би да овладају широким распоном лексичког фонда, ниво С1 требало би да познаје идиоматске и фамилијарне изразе, док ниво С2 обухвата широк лексички репертоар и јасну представу о постојању и употреби семантичких конотација (ЗЕО 2003: 125).

Сузан Баснет и Питер Грунди истичу да приликом предавања језика треба да се користе нове методе које укључују увођење књижевности у наставу језика (Баснет, Грунди 1993: 1).

2. Поезија као наставно средство

За почетак ћемо показати примјере рада са студентима почетног нивоа, тачније употребу поезије за вјежбе из фонетике. Наиме, бугарским студентима српског језика посебну тешкоћу приликом изговора представљају африкате, односно **ћ** и **ч**, **џ** и **ђ**. Зато за њих бирамо поетске текстове који садрже ове гласове и правимо одговарајуће вјежбе за њих. За ову вјежбу погодна је пјесма Васке Јукић-Марјановић која се зове *Изговор*.

Мала Јелена мами шапуће:

„Купи ми, мама, мале папуће.“

Мами се уста мало напуће:

„Кажи папуче, а не папуће!“

Шта каже Јелена, шта ли шапуће?

Предомислила се, каже – капу ће!

Наиме, изабрали смо пјесмицу која није сложена, али обилује ријечима које садрже **Ч** и **Ћ**. У вјежби смо оставили празнине на мјестима на којим би требало да стоје ти гласови и задатак студената је да сами процијене да ли је у питању **Ч** или **Ћ**. Слушајући носиоца језика, док им чита задати текст, студенти прве године боље усвајају изговор тих гласова. Осим тога, може им се задати за домаћи задатак да науче пјесмицу како би што више понављали проблематичне гласове. Пјесма се може искористити и за вјежбање оба писма ако им се да задатак да текст препишу писмом који је различит од оног којим је текст писан. Не мање важно јесте и усвајање лексике страног језика помоћу поетских текстова. Могу им се објаснити непознате ријечи,

чиме се проширује вокабулар језика који уче. Интересантна пјесма за нижи ниво јесте и пјесма Јовице Ђурђића *Самоћа једне чиније воћа*.

Једну је велику чинију воћа:
Крушака, јабука, банана...
Снашла врло тешка самоћа,
Чами на столу већ три дана.

Румену јабуку прекрио прах.
Банана тужна лагано трули.
Крушку хвата панични страх:
Зар малени за нас нису чули?

Нико не зна шта да се чини,
Сви су плодови постали тужни.
Пропадају редом витамини,
А они су за децу тако нужни.

Ту не сме бити никакве грешке,
Плодови су зрели, сочни и фини...
Да не дођу неке болести тешке,
Свима су неопходни витамини.

Навалите зато сложено на воће,
Јабукe, банане, жуте крушке...
Јагоде, трешње, већ ко шта хоће,
За здравље, лепоту и мишиће мушке.

Осим за усвајање проблематичних гласова, ова пјесма је прикладна приликом обраде тематске јединице *Воће и поврће*.

На исти начин вјежба се и усвајање гласова **Ђ** и **Џ**. За то су нам послужиле слjedeће пјесмице.

Ђаволасто ђипа ђак,
тресе му се пун торбак
и у руци ђурђевак.

Џ је џеп на џемперу,
Џ је беџ на реверу,
Џ је џак у буџаку,
Џ оџаџар на оџаку.
Кад у џепу ничег нема,
дајте макар мало џема.

Сузан Баснет и Питер Грунди предлажу занимљиву вјежбу која може послужити за учење азбуке и абецеде, као и за ширење вокабулара (1993: 120). Наиме, студентима се на табли пише почетни стих неке пјесме. Ми смо на часовима користили стих из пјесме *Прича* Милоша Црњанског. Студенти би требало да доврше стих дописујући по један придјев азбучним или абецедним редом.

Сећам се само да је била...

Амбициозна Емотивна Лијепа Праведна Фина
Блага Жива Љубазна Радна Харизматична
Весела Забавна Мила Слатка Цинична
Горда Искрена Насмејана Тиха Часна
Добра Јака Њежна Ћутљива Цангризава
Ђаволаста Красна Одана Умиљата Шашава

Послије вјежбе пјесма се може прочитати у оригиналу.

За студенте на почетном нивоу у наставу можемо укључити пјесму *Занимања*. Осим за усвајање презента и вјежбање падежа, пјесма може послужити за обраду тематске јединице *Професије и занимања*, што се усваја на часовима за нижи ниво српског као страног језика. Студентима можемо понудити глаголе у инфинитиву са задатком да их напишу у презенту. Можемо им задати задатак да напишу облике за сва лица. Са друге стране, можемо провјерити да ли су овладали лексиком из пјесме и затражити да објасне наведена занимања или да их преведу на матерњи језик. Пјесма је прикладна и за конверзацијску тему у којој ће описати своје омиљено занимање.

Столар од дрвета направи баш свашта.
посластичар торте какве смисли машта.
Пекар кифле, погачице и ђевреке меси,
поштар ће вас наћи на свакој адреси.
Кројачица кроји и одећу шије,
берберин подшиша и браду обрије.
Болесног љубимца ветеринар лечи,
а песник нам песму састави од речи.

За усвајање тематске јединице *Моја породица* за ниже нивое прикладна је пјесма *Бака и они други* Владе Стојиљковића.

Стрина те воли кад је слушаш,
а стриц те воли кад си вредан,
деда те воли кад у спорту
постигнеш успех изванредан.
Ујна те воли кад си миран,
и кад се ни са ким не потучеш,
ујак те воли кад се окупаш,
и кад се после лепо обучеш.
Тетка те воли кад си учтив,
теча кад учиш добро у школи,
једино бака не тражи ништа,
бака те воли јер те воли.

Студентима се може задати задатак да подвуку ријечи које означавају чланове породице и објасне њихово значење.

За обраду тематске јединице *Дијелови тијела* може се користити пјесма *Срећа* Ивице Вање Рорића.

Срећа је, можда, зелена.
Срећа је увијек велика и кад је малена.
Срећа је – имати очи, јер очи свашта виде:
шуму, небо и облак и пут којим се иде.
Срећа је – имати уши, јер уши свашта чују:
шапат, шумор и жубор, тишину и олују.
Срећа је – имати руке: јер рукама се грли,
јер рукама се воли и у свијет далек хрли.
Срећа је – имати ноге: јер ногама се шета,
и тако, све у шетњи, стићи ћеш на крај свијета...
Срећа је, можда, плава.
Срећа је, можда зелена.
Срећа је увијек велика и кад је малена.

Осим усвајања лексике, пјесма може послужити и за вјежбање падежа, као и за конверзацијску вјежбу у којем ће објаснити шта је за њих срећа.

За усвајање падежа може да послужи пјесма *Марија* Бошка Ломовића.

На Вардару, на зеленом,
Гдје мај шушти и ћарлија,

Игра се са својом сјеном,
Нико други но Марија.

Вјетрови се топли нижу,
Са југа, од Ђевђелије,
Шта би дали да вам стижу
Драга писма од Марије?

Чини ми се како птице
И мириси најњежнији,
Багрема и камилице
Лете на југ, ка Марији.

Волио бих да насликам,
Прах свилени што га лију,
Вита бреза и јасика
Са висина на Марију.

Зашто, кад над торњем плавим,
Стане поноћ да избија,
Ја не спавам већ се правим
Како спавам – о, Марија?

Зашто видим лабудове
Као снијег пред кочијом,
Како неком барком плове
Издалека са Маријом.

Када почну звијезде нијеме,
Пођите по Семберији,
Кажите тад, кризантеме,
Нешто лијепо о Марији.

Студенти запажају да је именица Марија сваки пут написана у другом облику. Њихов задатак је да одреде који су падежи у питању и понове наставке.

За компарацију придјева прикладна је народна пјесма *Риба и девојка*.

Дјевојка сједи крај мора,
Пак сама себи говори:

„Ах мили Боже и драги!
Има л' шта шире од мора?
Има л' што дуже од поља?
Има л' што брже од коња?
Има л' што слађе од меда?
Има л' што драже од брата?“
Говори риба из воде:
„Дјевојко, луда будало!
Шире је небо од мора,
Дуже је море од поља,
Брже су очи од коња,
Слађи је шећер од меда,
Дражи је драги од брата.“

Студентима се може задати да подвуку компаратив и допишу суперлатив.

Што се тиче виших нивоа, прикладан текст јесте и пјесма Бране Црнчевића *Кад би мени дали*. Ова пјесма прикладна је за усвајање потенцијала.

Кад би мени дали један дан,
ја га не бих потрошио сам.
Пола дана ја бих дао неком
ко је добар, а случајно сам.

Играли би, причали би нешто.
трчали би, скакали би вешто
ја и добар, а случајно сам.

Кад би мени дали кишобран,
ја га не бих потрошио сам.
Пола места ја бих дао неком
ко је добар, а случајно сам.

Кишило би, док ми корачамо,
пола тамо, а пола овамо.
Ставили би дан под кишобран
ја и добар, а случајно сам.

Кад би мени дали један дан,
ја га не бих потрошио сам.

Осим усвајања потенцијала, студенти могу да промишљају о идеји умјетничког дјела. За вјежбање аориста можемо користити пјесму Станислава Винавера.

Изгурасмо, издурасмо,
изгрцасмо, испливасмо,
испетљасмо, искичмасмо,
где год цара стара знасмо –
сваком образ осветласмо.
Све од себе собом дасмо
ограшјима облистасмо:
одагнасмо, огрејасмо
као сунце просијасмо:
одолесмо, отрајасмо.

За вјежбање деминутивних глагола може нам послужити пјесма *Мали живот* Душка Радовића.

Док неко пије
ја пијуцкам.
Док неко гризе,
ја само гризуцкам,
Док неко глође,
ја само глоцкам.
Док неко боде,
Ја само боцкам.
Док неко пева,
Ја певуцкам.
Док неко дрема,
Ја дремуцкам.
Док неко ради,
ја радуцкам.
И тако мало,
ситно живуцкам.

Студентима се могу дати глаголи из текста у инфинитиву, а њихов задатак је да направе деминутивне глаголе и допишу на мјесто предвиђено за дату ријеч.

Иако је усвајање акцента можда и најтеже за учење српског језика, Милан Шипка у својој књизи *Занимљива граматика* (2003) предлаже пјесму *Тајанствене везе* Станка Раките.

Тајанствена чврста веза,
за завичај мене веза.
Са оцем сам ту орао,
гледао нас сур орао.
Падала је бразда дуга,
ја јој не одужих дуга.
Тајанствена чврста веза
За испаше мене веза.
Поред витих, младих јела,
водила ме сестра Јела.
У долине зрачне, миле,
водио ме брацо Миле.
Тајанствена чврста веза
за Бабиће мене веза.
Међом измеђ родних лука,
водио ме дједа Лука.
Свијала се раж од рода,
махала нам бијела рода.

Овакви текстови, осим за вјежбање акцента, итекако могу послужити за објашњавање лексике и ширење вокабулара.

С обзиром на то да са студентима радимо конверзацијске теме, неријетко поетски текст може послужити као увертира и мотивација за одређену тему. Узећемо за примјер пјесму Алексе Шантића *Остајте овдје*, која је и заступљена у уџбенику *Супер српски* намјењеном за више нивое. Студентима се може задати задатак да пронађу синонине и антонине, као и што може послужити за мотивацију за конверзацијску тему *Отићи или остати у отаџбини*. Овдје тражимо да у пјесми пронађу ријечи које имају сљедећа значења *горко*, *странац*, *јунак* и *дијете*. На крају, можемо затражити од њих пјесму на бугарском са сличном темом, коју ће превести на српски језик. У овом случају прикладна је пјесма Ивана Вазова *Отечество любезно как хубаво си ти*.

Сузан Баснет и Питер Грунди предлажу занимљиву вјежбу у којој ће се текст дати без знакова интерпункције и граница између

стихова. Студенти у овој вјежби сами пишу интерпункцијске знаке и обликују строфе (Баснет, Грунди 1993: 28).

На крају ћемо споменути наше искуство са часова Креативног писања. Наиме, овдје смо користили занимљиве вјежбе које су служиле за истовремено богаћење вокабулара и вјежбање граматике. Студентима смо на табли написали почетна слова њиховог имена. Њихов задатак је био да осмисле стих који почиње тим словом. На крају се добије акростих. Тако је на нашим часовима настала сљедећа пјесма:

Радујем се сваки дан,
Али тешко је понекад,
Дан сваки није сан,
О тешко је бити млад.

3. Закључак

У раду смо дали само неке од примјера како се поезија може искористити у настави српског као страног језика. Наравно, они се увијек могу допунити и проширити, што зависи од иновативности и креативности самог предавача. Дошли смо до закључка да је увођење поезије у наставу иновативно и повећава мотивацију студената. Поетски текст може послужити као примјер практичне употребе граматике, као средство за богаћење рјечника, као културни документ о народу чији се језик учи и њиме се покрећу когнитивне активности студената, те постају мотивација за њихово усмено изражавање. На основу свега изложеног, закључујемо да је увођење књижевног текста у наставу страног језика корисно и доприноси квалитетнијем и креативнијем наставном процесу.

ЛИТЕРАТУРА

Баснет, Грунди 1993: Bassnet, S., Grundy, P. *Language through literature*. Canterbury: Longman, 1993.

ЗЕО 2003: *Заједнички европски оквир: учење, настава и оцјењивање*. Подгорица, 2003.

ИЗВОРИ

Ковачевић, Савић 2010: Ковачевић, М., Савић, Б. Српски језик и култура изражавања. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства, 2010.

- Милићевић-Добромиров, Новковић 2011:** Милићевић-Добромиров, Н., Новковић, Б. *Супер српски*. Нови Сад: Азбукум, 2011.
- Шипка 2003:** Шипка, М. *Занимљива граматика*. Нови Сад: Прометеј, 2003.

ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ

- Ђурђић 2008:** Ђурђић, Ј. *Lepo je biti kod kuće*. Београд, 2008. <<http://jovicadjurdjic.com/wp-content/uploads/2011/12/Lepo-je-biti-kod-kuce.pdf>> (10.12.2018).
- Песма, електронски извор:** Riba i devojka (Lirska narodna pesma). // *Prelepa poezija*. <<https://www.prelepapoezija.com/riba-i-devojka/>> (10.12.2018).
- Песме 2016:** Песме за децу о различитим занимањима људи. // *Мала Школа. Башта знања за васпитаче*. <https://malaskolabastaznanja.blogspot.com/2016/12/blog-post_14.html?m=1&fbclid=IwAR3mWLOUESHzSdLL4fbOImMwTq9Xsf3Ea7gyG-UAf2hiQBETHvoBzLcjQD4> (10.12.2018).
- Радовић, електронски извор:** Radović, D. Mali život. // *Bistrooki*. <<http://balasevic.in.rs/dusan-dusko-radovic-mali-zivot/>> (10.12.2018).
- Рорић 2015:** Rorić, I. V. Sreća. // *Primijenjena poezija*. <<https://antozirdum.wordpress.com/2015/04/27/ivica-vanja-roric-najljepse-pjesme-za-djecu/comment-page-1/>> (10.12.2018).
- Стојиљковић 2015:** Стојиљковић, В. Бака и они други. // *Суза*. <<https://cy3a.wordpress.com/2015/09/30/%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0-%D0%B8-%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%B8-%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%98%D0%B8%D1%99%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%9B>> (10.12.2018).
- Црњански, електронски извор:** Crnjanski, M. Priča. // *Opusteno.rs*. <<https://opusteno.rs/knjizevni-kutak-f21/pri-a-milos-crnjanski-t15971.html>> (10.12.2018).
- Црнчевић, електронски извор:** Crnčević, V. Kad bi meni dali. // *Opusteno.rs*. <<https://opusteno.rs/knjizevni-kutak-f21/kad-bi-meni-dali-branislav-crncevic-t29835.html>> (10.12.2018).
- <<https://www.google.com/search?client=firefox-b&q=STANISLAV+VINAVER+IZDURASMO>> (10.12.2018).